

„Islámska filozófia (*falsafa*), mystika (*tasawwuf*), „ľudový islám“

Základné filozofické smery a tendencie v stredovekom isláme.

Cesty askézy (*zuhd*) a poézie, súfijské techniky a reálie, *taríqy*, al-Halládž, Ibn al-°Arabí, Džalál ad-Dín Rúmí; kult „svätcov“, amulety a pod.

zdroje:

BAJÁTOVÁ, Moždeh, DŽAMNIJÁ, Mohammad Alí, *Příběhy z pouští a zahrad. Moudrosti a příběhy ze života nejznámějších súfijských mistrů*, Praha, Portál, 1999.

IBN CHALDÚN, *Čas království a říší. Mukaddima*, Praha, Odeon, 1972.

IBN TUFÁJL, Abú Bakr, *Živý, syn Dbícího*, Praha, SNKLHU, 1957.

KHALIDI, Muhammad Ali (ed.), *Medieval Islamic Philosophical Writings*, Cambridge – New York, Cambridge University Press, 2005.

MCGINNIS, Jon & REISMAN, David C. (eds.), *Classical Arabic Philosophy: An Anthology of Sources*, Indianapolis – Cambridge, Hackett Publishing Company, 2007.

RÚMÍ, Džaláleddín Balchí, *Masnaví*, Praha, Protis, 1995.

literatúra:

Judaismus, křesťanství, islám, H. Pavlincová & B. Horyna (eds.), Olomouc, Nakladatelství Olomouc, 2003.

KROPÁČEK, Luboš, *Súfismus*, Praha, Vyšehrad, 2008.

MALIK, Jamal & HINNELLS John (eds.), *Sufism in the West*, London - New York, Routledge, 2006.

NASR, Seyyed Hossein & LEAMAN, Oliver (eds.), *History of Islamic Philosophy*, London – London - New York, Routledge, 1996.

OSTŘANSKÝ, Bronislav, *Dokonalý člověk a jeho svět islámské mistiky*, Praha, Orientální ústav AV ČR, 2004.

OSTŘANSKÝ, Bronislav, *Hledání skrytého pokladu*, Praha, Orientální ústav AV ČR, 2008.

RENARD, John, *The A to Z of Sufism*, Lanham – Plymouth, The Scarecrow Press, 2009.

SCHIMMEL, Annemarie, *The Mythical Dimensions of Islam*, Chapel Hill, University of North California Press, 1975.

VITRAY-MEYEROVITCH, Eva, *Rúmí a súfismus – úvod do islámské mystiky*, Praha, CAD, 1993.

WALZER, Richard, *Greek into Arabic. Essays on Islamic Philosophy*, Cambridge - London, Harvard University Press, 1962.

WATT, W. Montgomery, *Islamic Philosophy and Theology: An Extended Survey*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 1985.

WINTER, Tim (ed.), *The Cambridge Companion to Classical Islamic Theology*, Cambridge – New York, Cambridge University Press, 2008.

WITTENVEEN, Dr. H.J., *Univerzální súfismus*, Praha, CAD Press, 1998.

WOLFSON, Harry Austryn, *The Philosophy of the Kalam*, Cambridge, Harvard University Press, 1976.

dedičstvo antiky a islám, preklady a prekladateľské školy (Ibn al-Humajn a iní), veda, filozofia (Platón – al-Flatún, Aristoteles – Aristú, „veľký majster“, novoplatonici) a tradované vedy. Ranná „ortodoxia“, *kalám* („hovor“, „diskusia“; scholastická filozofia) a *mutakallimún* Formovanie a upevnenie „ortodoxie“ a filozofické smery: stret alebo koexistencia?

filozofia (arab. *falsafa*)

východ:

Mu^ʿtazila (8.-9. stor., „tí, čo sa oddelili“, filozofická škola, prvé hnutie *kalámu*, za kalifa al-Ma' muna oficiálna štátna doktrína).

Wásila b. ʿAtá', Amr b. ʿUbajd, Ibráhím an-Nazzám, *qadaríja* vs. *džabríja*,
Hlavné zásady učenia *mu^ʿtazily*: Boh je nezávislý na čase a priestore a nemá žiadne antropomorfné atribúty, človek má absolútnu slobodnú vôľu, a pod.

al-Kindí (prvý významný filozof a lekár)

al-Fárábí (ideálny štát, kalif-filozof)

Bratia čistoty (*Ichwán as-safá'*) – *Rasá'il al-ichwán as-safá'* - Kúfa

Ibn Síná, (prvý veľký islámsky filozof) tzv. iluminačná teória: spojuje v ňom predstavu o Bohu ako Bytí s nutnou existenciou (*wádžib al-wudžú'd*)

západ:

Ibn Hazm (filozofia jazyka)

Ibn Bádždža (úloha f. ako individuálneho nástroja vnútorného osvietenia)

Ibn Tufajl (osamelosť filozofa je predpokladom dosiahnutia osvetľujúceho poznania)

Ibn Rušd (komentátor Aristotela, „druhý majster“) hľadajúci kompromis rozumu a viery, f. a teológie, našiel riešenie vo dvoch odlišných, na sebe nezávislých cestách k pravde. Významné dielo: Vyvrátenie vyvrátenia (*Taháfut at-taháfut*)

al-Aš'arí, al-Máturídí a ustálenie ortodoxie

Abú Hámid al-Ghazzálí (najväčší predstaviteľ vrcholnej ortodoxie a mystik)

Oživenie náboženských vied (*Ihjá' ulúm ad-dín*)

Vyvrátenie filozofov (*Taháfut al-falásifa*)

Tasawwuf – súfizmus (*súf* – hrubá vlna)

súfí – mystik, *fakír* (tur. / perz.: *dervíš*)

šajch (šejk) – „majster“ (tur. *bábá*, perz.: *pír*)

marabut – *murábit* („obyvateľ *ribátu*“) *sídí* – *sajídí* („pán“)

„naš učiteľ“ - *muláj*, *mawlaná*, *maulá*

Súfijské techniky a zásady

Priblížiť sa Bohu, splynúť s Bohom, rozplynúť sa v *tawhíd*, k tomu slúžia rôzne extatické a entatické techniky – cvičenia (*azkar*), spev, hudba, tanec (*samá'*), mystickou extáza (*ghalaba*), modlitba (*wird*), extatické výkriky (*šath*) atď. – a k tomu patriace „cesty“ (*taríqa*). Predmetom súfizmu je intuitívne, ezoterické poznanie - **ma^ʿárifa**

Súfijská „cesta“ (*taríqa*) sa skladá z rôznych stavov (*ahwál*) a zastávok (*maqámát*) – príkladom je Muhammadova nočná cesta.

zuhd – askéza

dhikr – mystická „seansa“

faná' – rozplynutie v Božej jednote

majster (*muršid*) a učeň (*muríd*)

milosť (*rahma*), požehnanie (*baraka*), mystická láska (*al-mahabba al-haqíqíja*), ktorá je opakom svetskej lásky

Niektorí predstavitelia

Formovanie islámskej mystiky (Egypt, Irak, stredná Ázia).

Iracká škola: Hasan al-Basrí, al-Husajn ibn Mansúr al-Halládž, Rábi^c a al-^cAdawíja

Muhjí ad-Dín ibn al-^cArabí – Kamene múdrosti (*Fusús al-hikam*)

súfijská lyrika:

Šams ad-Dín Muhammad **Háfiz**, Abú ^cAbdalláh Mushaffir ad-Dín **Sa^cdí**, „Mawlaná“ Džalál ad-Dín **Rúmí** a iní

súfijské „rády“ - *taríqa* a rádové domy - *záwija*, (perz. *chánaka*, tur. *tekke*), *ribát*

Niektoré rády

nakšbandíja – Bahá ad-Dína Nakšband (Sýria, Kaukaz, Kurdistan)

qádiríja – Abd al-Qádir b. Abí Sálíh Džangídost Gílání (Iraq, Pákistán, záp. a sev. Afrika)

mauláwíja (tur. **mevleviye**) – Džalál ad-Dína Rúmí (tanec)

bektašíja – Hacı (Hadži) Bektaš Veli (kresťanské, pohanské prvky ^cAlí a 12 ší^citských imámov a pod.), *jeni čeri*

politické ambície súfizmu: Turecko, *sanúsíja* - Lýbia, *qadiríja* – Alžírsko, súfizmus vrz. fundamentalizmus

svätci (arab. **walí** - druh, *walí Alláh* - druh Boží; perz. **oulijáolláh** - druhovia Boží) *emámzádeh*, „synovia imámov“, amulety a talizmany.